

Byla C-395/23 [Anikovi]¹**Prašymas priimti prejudicinį sprendimą****Gavimo data:**

2023 m. birželio 29 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Sofijski rayonen sad (Sofijos apylinkės teismas, Bulgarija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2023 m. birželio 24 d.

Pareiškėjos ypatingosios teisenos tvarka nagrinėjamoje byloje:

E. M. A.

E. M. A.

M. I. A.

NUTARTIS

Sofija, 2023 m. birželio 24 d.

Sofijos apylinkės teismas <...> 2023 m. birželio 24 d. uždarame posėdyje šia sudėtimi:

PIRMININKAUJANT <...>

svarstė <...> **civilinę bylą Nr. 14139/2023** ir sprendime atsižvelgė į tai, kas išdėstyta toliau.

Procesas vyksta pagal SESV 267 straipsnio pirmą pastraipą.

- 1 Ypatingosios teisenos tvarka nagrinėjamoje byloje, susijusioje su leidimo parduoti nepilnamečių vaikų nekilnojamąjį turtą išdavimu, keliamas tarptautinės

¹ Šios bylos pavadinimas yra fiktyvus ir neatitinka tikrojo proceso šalies pavadinimo ar tikrosios pavardės.

jurisdikcijos ir Reglamento (ES) 2019/1111 nuostatų santykio su Reglamento Nr. 593/2008 nuostatomis klausimas. Be to, siekiama išsiaiškinti Reglamento (ES) 2019/1111 ir dvišalio tarptautinio susitarimo, kuris buvo sudarytas tarp valstybės narės (Bulgarijos) ir trečiosios šalies (Sovietinių Socialistinių Respublikų Sąjungos, arba Rusijos Federacijos) iki valstybės narės įstojimo į Europos Sąjungą, santykį.

PROCESO ŠALYS

Pareiškėjos:

E. M. A., Rusijos Federacijos pilietė, gimusi <...> 2005 m.,

E. M. A., Rusijos Federacijos pilietė, gimusi <...> 2008 m.,

abi su motinos M. I. A., Rusijos Federacijos pilietės, sutikimu,

atstovaujamos advokatės <...> Tsoncheva (Sofijos advokatų rūmai) <...>

Šalių reikalavimai

- 2 Pareiškėjos prašo leisti parduoti joms bendrosios nuosavybės teise priklausančias dalis: po 1/6 dalį dviejų gyvenamosios (poilsio) paskirties nekilnojamojo turto objektų R. kaime (Juodosios jūros pakrantėje) ir vieno nekilnojamojo turto objekto B. mieste (poilsio kurorte kalnuose), visi objektai išsamiai aprašyti prašyme, už kainą, ne mažesnę nei turto mokesstinė vertė, o pardavimo kaina turi būti pervesta į dvi vaikų banko sąskaitas Vokietijos bankuose.

FAKTINĖS APLINKYBĖS

- 3 Abiejų vaikų E. M. A. ir E. M. A. motinai M. I. A. gyvenant santuokoje su vaikų tėvu M. A. (visi – Rusijos piliečiai) motina savo vardu įsigijo tris nekilnojamojo turto objektus Bulgarijoje, skirtus (atostogų) gyvenamajai paskirčiai: du Juodosios jūros pakrantėje ir vieną kalnų kurorte. Atsižvelgiant į tai, kad nekilnojamasis turtas buvo įsigytas santuokoje, sutuoktiniui M. A. priklausė 50 % nekilnojamojo turto. Po sutuoktino M. A. mirties 2015 m. liepos 29 d. mieste L., Kipro Respublikoje, jį pergyvenusi sutuoktinė M. I. A. ir abu vaikai paveldėjo jam priklausiusią bendrosios jungtinės nuosavybės pusę. Rusijos notaras nustatyta tvarka parengė dokumentą, kuriame nurodyta, kad vaikai ir motina (sutuoktinė) priėmė palikimą. Vaikai ir motina gyvena Vokietijoje, kur, kaip pačios nurodė, yra jų nuolatinė gyvenamoji vieta.

TAIKYTINOS EUROPOS SAJUNGOS TEISĖS NUOSTATOS

2019 m. birželio 25 d. Tarybos reglamento (ES) 2019/1111 dėl jurisdikcijos ir sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis bei tarptautiniu vaikų grobimu, pripažinimo ir vykdymo <...> 1 straipsnio [2 dalies] e punktas

Reglamento (ES) 2019/1111 <...> 7 straipsnio 1 dalis

Reglamento (ES) 2019/1111 <...> 98 straipsnis

2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės <...> 4 straipsnio 1 dalies c punktas

2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo 24 straipsnio 1 dalis <...>

TAIKYTINOS BULGARIJOS TEISĖS NUOSTATOS

a) Tarptautiniai susitarimai

Dogovor mezhdu Narodna Republika Bulgaria i Sayuza na Savetskite sotsialisticheski Republiki za pravna pomoshht po grazhdanski, semeyni i nakazatelni dela (Bulgarijos Liaudies Respublikos ir Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos susitarimas dėl savitarpio teisinės pagalbos civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose)

(Ratifikuota 1975 m. balandžio 15 d. Valstybės Tarybos dekretu Nr. 784, DV 1975, Nr. 33, galioja nuo 1976 m. sausio 18 d.)

Paskelbta 1976 m. vasario 10 d. DV Nr. 12, klaidų ištaisymas 2014 m. vasario 28 d. DV Nr. 17

25 straipsnis

Tėvų ir vaikų tarpusavio teisiniai santykiai

1. Teisinius santykius tarp tėvų ir vaikų reguliuoja įstatymai tos Susitariančiosios Šalies, kurios teritorijoje jie turi bendrą gyvenamąją vietą.

2. Jeigu abiejų ar kurio nors iš tėvų gyvenamoji vieta yra vienos Susitariančiosios Šalies teritorijoje, o vaiko gyvenamoji vieta – kitos Susitariančiosios Šalies teritorijoje, jų teisinius santykius reguliuoja įstatymai Susitariančiosios Šalies, kurios pilietis yra vaikas.

3. Tėvystės ar motinystės nustatymo, įrašo tėvais nuginčijimo, vaiko kilmės iš šios santuokos nustatymo bylos sprendžiamos vadovaujantis įstatymais Susitariančiosios Šalies, kurios piliečiu vaikas yra pagal gimimą.
4. Teisinius santykius tarp vaiko ir jo motinos bei tėvo, nesančių tarpusavyje santuokoje, reguliuoja įstatymai Susitariančiosios Šalies, kurios pilietis yra vaikas.
5. Jei vaikas yra vienos Susitariančiosios Šalies pilietis ir gyvena kitos Susitariančiosios Šalies teritorijoje, o tos Susitariančiosios Šalies teisė yra palankesnė vaikui, taikoma tos Susitariančiosios Šalies teisė.
6. Susitariančiosios Šalies, kurios pilietis yra vaikas, arba teritorijos, kurioje yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta ar gyvenamoji vieta, organai turi jurisdikciją priimti sprendimus dėl 1, 2, 3, 4 ir 5 dalyse nurodytų teisinių santykių.

30 straipsnis

Teisinių sandorių formos

1. Teisinio sandorio forma nustatoma pagal tam sandoriui taikytiną teisę. Vis dėlto pakanka, kad būtų laikomasi vietos, kurioje sudaromas teisinis sandoris, teisės.
2. Teisinio sandorio dėl nekilnojamojo turto forma nustatoma pagal Susitariančiosios Šalies, kurios teritorijoje yra nekilnojamasis turtas, teisę.

b) Nacionalinės teisės aktai

1951 m. *Zakon za zadalzheniata i dogovorite* (Sutartinių prievolių ir sutarčių įstatymas)

18 straipsnis. Sutartis dėl nuosavybės teisės į nekilnojamąjį turtą perleidimo ar kitų daiktinių teisių į nekilnojamąjį turtą sukūrimo turi būti patvirtintos notaro.

2005 m. *Kodeks na mezhdunarodnoto chastno pravo* (Tarptautinės privatinės teisės kodeksas)

85 straipsnis. 1. Santykius tarp tėvų ir vaikų reguliuoja valstybės, kurioje jie turi bendrą gyvenamąją vietą, teisė.

2. Jeigu tėvai ir vaikas neturi bendros įprastinės gyvenamosios vietos, jų tarpusavio santykiams taikoma vaiko įprastinės gyvenamosios vietos valstybės teisė arba vaiko pilietybės valstybės teisė, jeigu pastaroji yra palankesnė vaikui.

2007 m. *Grazhdanski protsesualen kodeks* (Civilinio proceso kodeksas)

586 straipsnis. 1. Rengdamas nuosavybės teisės perleidimo arba kitos daiktinės teisės į nekilnojamąjį turtą sukūrimo, perleidimo, pakeitimo ar pasibaigimo notarinės formos dokumentą, notaras patikrina, ar perleidžiantis asmuo yra

nekilnojamojo turto savininkas ir ar įvykdytos specialiosios teisinio sandorio sąlygos.

2. Nuosavybės teisė patvirtinama atitinkamais dokumentais. <...>
3. Notarinės formos dokumente notaras nurodo nuosavybės teisę patvirtinančius dokumentus, kitas sąlygas ir patvirtina, kad atliko 1 dalyje nurodytą patikrinimą.
4. Jeigu dokumentas, iš kurio kildinama perleidžiančio asmens nuosavybės teisė, nebuvo įregistruotas, notarinės formos dokumentas rengiamas tik įregistravus tą dokumentą.

2009 m. *Semeen kodeks* (Šeimos kodeksas)

130 straipsnis. 1. Tėvai privalo valdyti vaiko turtą deramai rūpestingai, paisydami vaiko interesus.

2. Iš vaiko turto gaunamos pajamos, kurios nėra būtinos jo poreikiams tenkinti, gali būti naudojamos šeimos poreikiams tenkinti.
3. Disponavimo vaikui priklausančiu nekilnojamoju ir kilnojamuoju turtu veiksmai sudarant oficialų teisinį sandorį, o taip pat disponavimo indėliais ir vertybiniais popieriais veiksmai gali būti atliekami tik gavus vaiko faktinės gyvenamosios vietos apylinkės teismo leidimą, jeigu toks disponavimas neprieštarauja vaiko interesams.
4. Nepilnamečio vaiko atliktas dovanojimas, teisių atsisakymas, skolinimas ir trečiųjų šalių įsipareigojimų užtikrinimas yra negaliojantys. Trečiųjų šalių įsipareigojimai išimtiniais atvejais – dėl vaiko poreikių arba kai tai yra akivaizdžiai naudinga vaikui, arba dėl ypatingų šeimos poreikių – gali būti užtikrinami įkeitimu arba hipoteka pagal 3 dalį.
5. Susituokusio nepilnamečio teisiniams sandoriams taikomas tik 6 straipsnio 4 dalyje nustatytas apribojimas.

c) Taikytina nacionalinė jurisprudencija

Civilinėje byloje Nr. 1100/2015 priimtoje 2015 m. birželio 2 d. *Varhoven kasatsionen sad na Republika Bulgaria* (Bulgarijos Respublikos Aukščiausiasis kasacinis teismas) Antrojo civilinių bylų skyriaus kolegijos nutartyje Nr. 144 nurodyta:

„Pagal Šeimos kodekso 130 straipsnio 3 dalį disponavimo vaikui priklausančiu nekilnojamoju ir kilnojamuoju turtu veiksmai sudarant oficialų teisinį sandorį, o taip pat disponavimo indėliais ir vertybiniais popieriais veiksmai gali būti atliekami tik gavus vaiko faktinės gyvenamosios vietos apylinkės teismo leidimą, jeigu toks disponavimas neprieštarauja vaiko interesams. Ši nuostata įtvirtinta

skyrįje dėl tėvų ir vaikų tarpusavio santykių. Pagal Tarptautinės privatinės teisės kodekso 85 straipsnį santykius tarp tėvų ir vaikų reguliuoja valstybės, kurioje jie turi bendrą gyvenamąją vietą, teisė. Bulgarijos Liaudies Respublikos ir SSRS tarpusavio susitarimo dėl savitarpio teisinės pagalbos civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose 25 straipsnyje taip pat numatyta, kad teisinius santykius tarp tėvų ir vaikų reguliuoja įstatymai tos Susitariančiosios Šalies, kurios teritorijoje jie turi bendrą gyvenamąją vietą. Kartu reikia atsižvelgti į tai, kad Šeimos kodekso 130 straipsnio 3 dalimi siekiama užtikrinti vaiko interesų apsaugą, kai yra disponuojama jo turto. Leidimas disponuoti yra specialioji įstatymu įtvirtinta disponavimo sandorio sudarymo sąlyga pagal Civilinio proceso kodekso 586 straipsnio 1 dalį; sutarties sudarymo atveju notaras privalo patikrinti, ar ši sąlyga įvykdyta. Pagal Tarptautinės privatinės teisės kodekso 65 straipsnio 1 dalį daiktinės teisės ir teisė valdyti turtą įgyjamos ir pasibaigia pagal turto buvimo vietos valstybės teisę. Panašiai nustatyta ir minėto susitarimo dėl savitarpio teisinės pagalbos 30 straipsnio 2 dalyje. Taigi, kiek tai susiję su įstatyme numatytomis specialiomis sąlygomis, įskaitant Šeimos kodekso 130 straipsnio 3 dalyje nustatytas sąlygas, nuosavybės teisės į nekilnojamąjį turtą perleidimui taikytinas šis įstatymas. Atsižvelgiant į tai, kad leidimą disponuoti nekilnojamuoju turto išduoda teismas, atitinkamai tai turi būti turto buvimo vietos valstybės teismas.“

Minėta nutartis, su kuria galima susipažinti Aukščiausiojo kasacinio teismo interneto svetainėje, susijusi su byla dėl Rusijos piliečių, o klausimas, kurį Aukščiausiasis kasacinis teismas išaiškino, suformuluotas taip: ar Bulgarijos teismas turi jurisdikciją nagrinėti prašymą pagal Šeimos kodekso 130 straipsnio 3 dalį, kurį pateikė Rusijos pilietybę turinčio nepilnamečio vaiko teisinis atstovas ir kuriuo prašoma leidimo disponuoti Bulgarijos Respublikos teritorijoje esančiu, vaikui priklausančiu nekilnojamuoju turto?

Tokia pati teisinė nuomonė išreikšta civilinėje byloje Nr. 6491/2023 priimtoje 2023 m. birželio 14 d. *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas) 1-osios civilinių bylų kolegijos Nutartyje Nr. 7276, kuria buvo panaikinta 2023 m. gegužės 2 d. Sofijos apylinkės teismo nutartis Nr. 15959 civilinėje byloje Nr. 14139/2023 <...> (šioje byloje). Vis dėlto šiuo atveju Sofijos miesto teismo kolegija, siekdama atsisakyti taikyti Reglamento (ES) 2019/1111 nuostatas vaikų prašymams dėl leidimo disponuoti Bulgarijoje esančiu nekilnojamuoju turto, rėmėsi ir 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės 4 straipsnio 1 dalies c punktu. Atsižvelgiant į tai, kad nurodyta nuostata yra susijusi su taikytina teise, o ne su tarptautine jurisdikcija nagrinėti ginčą, darytina prielaida, kad Sofijos miesto teismas norėjo pateikti nuorodą į Reglamento Nr. 1215/2012 24 straipsnio 1 punktą, kuriame reglamentuojama išimtinė nekilnojamojo turto buvimo vietos valstybių narių teismų tarptautinė jurisdikcija nagrinėti ieškinius, kurių dalykas yra daiktinės teisės į nekilnojamąjį turtą arba nekilnojamojo turto nuoma.

FAKTINĖS APLINKYBĖS – BŪTINYBĖ AIŠKINTI SAJUNGOS TEISĖS NUOSTATAS

- 4 Šiuo metu daugelis Rusijos Federacijos piliečių, įsigijusių nekilnojamojo turto Bulgarijoje (Juodosios jūros pakrantėje, kalnų kurortuose ir kitose vietose), mėgina jį parduoti. Daugeliu atvejų šis nekilnojamasis turtas visiškai arba iš dalies priklauso vaikams paveldėjimo pagrindu arba dėl to, kad nekilnojamasis turtas nuo pat pradžių buvo įgytas vaikų vardu. Pagal Bulgarijos nacionalinę teisę tam, kad būtų galima disponuoti vaiko nekilnojamoju turtu, pavyzdžiui, jį parduoti, būtina gauti išankstinį teismo leidimą ypatingosios teisenos tvarka.
- 5 Kai kurie Bulgarijos teismai, regis, laikosi nuomonės, kad jie turi tarptautinę jurisdikciją išduoti tokį leidimą, kai vaikas, kuris yra Rusijos pilietis, pateikia prašymą dėl nekilnojamojo turto pardavimo Bulgarijoje; tokią nuomonę jie grindžia 1975 m. Bulgarijos Liaudies Respublikos ir SSRS susitarimo dėl savitarpio teisinės pagalbos nuostatomis ir Reglamento Nr. 563/2008 nuostatomis (ši nuoroda teisingai turėtų būti suprantama kaip nuoroda į Reglamento Nr. 1215/2012 24 straipsnio 1 dalį). Bulgarijos teismai reikalavimą gauti teismo leidimą parduoti nekilnojamąjį turtą laiko nekilnojamojo turto perleidimo sutarties formos dalimi ir teigia, kad Bulgarijos teismo jurisdikcija kyla iš nagrinėjamo klausimo, t. y. tai susiję su teisine padėtimi ir nekilnojamojo turto sandoriais Bulgarijoje, o ne su tėvų pareigomis vaikams. Taigi, jų nuomone, Bulgarijos teismas turi jurisdikciją ir tuo atveju, jeigu vaikų įprastinė gyvenamoji vieta yra kitoje Sąjungos valstybėje narėje arba trečiojoje šalyje – pavyzdžiui, Rusijoje.
- 6 2015 m. spalio 6 d. Sprendime *Matoušková* (C-404/14, EU:C:2015:65) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas konstatavo, kad 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantis Reglamentą Nr. 1347/2000, turi būti aiškinamas taip, kad nepilnamečių vaikų vardu jų rūpintojo sudaryto paveldėjimo susitarimo patvirtinimas yra priemonė, susijusi su tėvų pareigomis, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 1 straipsnio 1 dalies b punktą, todėl patenka į šio reglamento taikymo sritį, o ne priemonė, susijusi su paveldėjimu, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 1 straipsnio 3 dalies f punktą, kuriai reglamentas netaikomas.
- 7 Šiame išaiškinime Teisingumo Teismas pareiškė nuomonę dėl Reglamento Nr. 2201/2003, priimto dėl tarptautinės jurisdikcijos, susijusios su tėvų pareigomis, ir Reglamento Nr. 650/2012, priimto dėl tarptautinės jurisdikcijos paveldėjimo bylose, nuostatų tarpusavio santykio; vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančiam teismui nėra žinoma Teisingumo Teismo jurisprudencija dėl Reglamento (ES) 2019/1111, priimto dėl tarptautinės jurisdikcijos, susijusios su tėvų pareigomis ypatingosios teisenos tvarka nagrinėjamose bylose dėl vaikų nekilnojamojo turto, nuostatų santykio su Reglamentu Nr. 1215/2012 dėl tarptautinės jurisdikcijos bylose dėl nekilnojamojo turto nuostatomis.

- 8 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančiam teismui taip pat nėra žinoma Teisingumo Teismo jurisprudencija, kuri būtų susijusi su klausimu, ar dvišaliais savitarpio teisinės pagalbos susitarimais, kuriuos valstybės narės sudarė su trečiosiomis šalimis iki jų įstojimo ir prieš priimant atitinkamą reglamentą (ir kuriuose yra nuostatų dėl tarptautinės jurisdikcijos ir susitariančiųjų šalių piliečių teisiniams ginčams ir prašymams taikytinos teisės), gali būti pakeičiamos atitinkamo reglamento nuostatos. Bulgarija ir kitos buvusios Rytų bloko valstybės, kurios dabar yra Europos Sąjungos valstybės narės, iki 1989 m. buvo sudariusios panašius dvišalius savitarpio teisinės pagalbos susitarimus su Sovietų Sąjunga, ir šie susitarimai dabar taikomi Rusijos Federacijai. Šie dvišaliai susitarimai nėra paminėti, pavyzdžiui, Reglamento (ES) 2019/1111 VIII skyriuje, ir neaišku, ar jais pakeičiamos šio reglamento nuostatos, ar, atvirkščiai, reglamentu pakeičiamos šios nuostatos.
- 9 Atsižvelgiant į tai, Europos Sąjungos Teisingumo Teismui pateikiami trys prejudiciniai klausimai.

Remdamasis šiais motyvais, teismas

NUTARĖ:

sustabdyti Sofijos apylinkės teismo civilinės bylos Nr. **14139/2023** nagrinėjimą, kol Europos Sąjungos Teisingumo Teismas priims sprendimą.

Pagal SESV 267 straipsnio pirmą pastraipą **pateikti Europos Sąjungos Teisingumo Teismui** šiuos prejudicinius klausimus:

1. Ar 2019 m. birželio 25 d. Reglamento (ES) 2019/1111 dėl jurisdikcijos ir sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis bei tarptautiniu vaikų grobimu, pripažinimo ir vykdymo 1 straipsnio [2 dalies] e punkto taikymo sritis apima ir ypatingą teisena nagrinėjamas bylas, susijusias su teismo leidimo disponuoti vaikui priklausančiu nekilnojamuoju turtu arba bendrosios nuosavybės teise valdoma jo dalimi (pavyzdžiui, jį parduoti) išdavimu?
2. Kurio reglamento nuostatomis turi būti remiamasi nustatant Europos Sąjungos valstybės narės teismo tarptautinę jurisdikciją ypatingą teisena nagrinėjamosiose bylose, susijusiose su teismo leidimo disponuoti vaikui priklausančiu nekilnojamuoju turtu arba bendrosios nuosavybės teise valdoma jo dalimi (pavyzdžiui, jį parduoti), išdavimu: Reglamento (ES) 2019/1111 7 straipsnio 1 dalimi – tai būtų **vaiko įprastinės gyvenamosios vietos teismas**, ar Reglamento (EB) Nr. 593/2008 4 straipsnio 1 dalies c punktu arba Reglamento (ES) Nr. 1215/2012 24 straipsnio 1 punktu – tai būtų **nekilnojamojo turto buvimo vietos teismas**?
3. Ar Reglamento (ES) 2019/1111 dėl tarptautinės jurisdikcijos su tėvų pareigomis susijusiose bylose nuostatos yra pakeičiamos valstybės narės (Bulgarijos) ir trečiosios šalies (Sovietų Sąjungos arba Rusijos Federacijos) dvišaliu tarptautiniu susitarimu, sudarytu iki valstybei narei įstojant į Europos

Sajungą, jei šis tarptautinis susitarimas nenurodytas Reglamento (ES) 2019/1111 VIII skyriuje?

Nutartis yra galutinė ir neskundžiama.

Teisėjas

DARBINIS VERTIMAS